

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 04.02.2004, sp. zn. 4 Tz 3/2004, ECLI:CZ:NS:2004:4.TZ.3.2004.1

Číslo: 40/2006

Právní věta: Nárok na náhradu škody způsobené zaměstnancem třetí osobě zaviněným porušením povinnosti při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s nimi (§ 420 odst. 2 obč. zák.), pokud nejde o exces ze strany zaměstnance, za který by odpovídal výlučně sám, může v adhezním řízení uplatnit pouze zaměstnavatel, který poskytl této třetí osobě odškodnění a u něhož je zaměstnanec (obviněný) v době způsobení škody v pracovním poměru. Poškozená třetí osoba může své nároky uplatňovat pouze vůči zaměstnavateli, u něhož byl obviněný v době činu zaměstnancem, nikoliv však v trestním řízení proti tomuto obviněnému.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 04.02.2004

Spisová značka: 4 Tz 3/2004

Číslo rozhodnutí: 40

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Adhezní řízení, Poškozený

Předpisy: § 43 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti České republiky ve prospěch obviněného L. T., rozhodl tak, že výrokem o náhradě škody pravomocného trestního příkazu Okresního soudu v Jeseníku ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. 2 T 31/2003, a v řízení, které mu předcházelo, byl porušen zákon v ustanoveních § 43 odst. 3 a § 228 odst. 1 tr. ř. v neprospěch obviněného L. T. a výrok o náhradě škody v napadeném trestním příkazu zrušil. Poškozenou zdravotní pojišťovnu s nárokem na náhradu škody odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních.

Z odůvodnění:

Okresní soud v Jeseníku vydal dne 18. 3. 2003 pod sp. zn. 2 T 31/2003 trestní příkaz, jímž byl obviněný L. T. uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák., jehož se dopustil tím, že dne 25. 9. 2002 kolem 16.15 hod. v těsné blízkosti křižovatky hlavní silnice se dvěma místními komunikacemi v obci B., jako řidič nákladního vozidla zn. Tatra, vlastníka společnosti S., s. r. o., v J., přestože neměl dostatečný výhled vlevo, nepoužil náležitě poučené osoby a začal přejíždět z odstavné plochy vedle vozovky přes komunikaci směrem vlevo do svého pravého jízdního pruhu k pokračování jízdy ve směru na obec J., když v téže době po stejné komunikaci přijíždělo osobní auto

zn. Opel Corsa rychlostí nejméně 66 km/hod řízené Z. H., proti němuž trestní stíhání pro nedání souhlasu bylo podle § 159a odst. 2 tr. ř. odloženo, a při následném střetu vozidel přední částí osobního auta do levého boku projíždějícího nákladního vozidla došlo ke zranění spolujezdkyně v osobním autě J. H., která utrpěla zlomeninu pátého bederního obratle, těžké zhmoždění zad a krční páteře, zlomeniny prvního žebra vpravo, druhého a čtvrtého žebra vlevo s pouhým pneumotoraxem vpravo s následnou dobou léčení trvající dosud, spolujezdkyně ve stejném vozidle D. O., která utrpěla podvrtnutí kloubu levé nohy s následnou dobou léčení nejméně do 7. 10. 2002, další spolujezdkyně ve stejném vozidle M. O., která utrpěla lehké zranění, které bylo jednorázově ošetřeno.

Za to byl obviněnému v sazbě § 224 odst. 1 tr. zák. uložen trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců. Výkon tohoto trestu byl podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání osmnácti měsíců. Obviněný byl podle § 228 odst. 1 tr. ř. zavázán k povinnosti zaplatit škodu zdravotní pojišťovně ve výši 19 194 Kč.

Trestní příkaz nabyl právní moci dne 9. 4. 2003.

Proti tomuto trestnímu příkazu podal ministr spravedlnosti podle § 266 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného L. T., kterou zaměřil do výroku o náhradě škody. Vytýká v ní, že zákon byl v neprospěch obviněného porušen v ustanoveních § 228 odst. 1 tr. ř. ve vztahu k ustanovení § 420 odst. 2 obč. zák.

Poškozená zdravotní pojišťovna sice uplatnila svůj nárok na náhradu škody řádně a včas, avšak Okresní soud v Jeseníku přehlédl, že ke vzniku škody došlo zaviněným porušením povinností obviněného při plnění jeho pracovních povinností. V takovém případě může poškozený uplatňovat nárok na náhradu škody pouze vůči zaměstnavateli, u něhož byl pachatel v době činu pracovníkem a poškozenému v takovém případě nárok vůči zaměstnanci (obviněnému) nenáleží. Okresní soud pochybil, pokud zdravotní pojišťovně přiznal postavení poškozeného podle § 43 odst. 3 tr. ř. Tato vada má svůj původ již v přípravném řízení a vyústila v nesprávný výrok o náhradě škody učiněný podle § 228 odst. 1 tr. ř.

Závěrem svého mimořádného opravného prostředku ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že výrokem o náhradě škody trestního příkazu Okresního soudu v Jeseníku ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. 2 T 31/2003, byl porušen zákon v namítaném rozsahu v neprospěch obviněného L. T. Dále se domáhal výroku učiněného podle § 269 odst. 2 tr. ř., jímž by Nejvyšší soud napadený výrok o náhradě škody zrušil, včetně rozhodnutí, jež na něj obsahově navazovala, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a poté postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti němuž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a shledal, že zákon byl porušen.

Z obsahu trestního spisu Okresního soudu v Jeseníku, sp. zn. 2 T 31/2003, Nejvyšší soud především zjistil, že obviněný L. T. je zaměstnán jako řidič nákladních automobilů a zemědělských strojů u společnosti S., s. r. o., v J., jak vyplývá ze sdělení této společnosti ze dne 15. 10. 2002. Kritického dne byl v průběhu své pracovní doby pověřen, aby jiného pracovníka společnosti M. M. odvezl z místa jeho trvalého bydliště na pracoviště v B., kde měl M. M. pracovat s traktorem. Tato okolnost vyplývá jednak z výpovědi obviněného, jednak z výpovědi svědka M. M.

Z ustanovení § 420 odst. 2 obč. zák. plyne, že škoda je způsobena právníckou anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu

takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů tím není dotčena.

Podle § 43 odst. 3 tr. ř. je poškozený, který má proti obviněnému nárok na náhradu škody, jež mu byla trestným činem způsobena, oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit tuto škodu. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (§ 206 odst. 2 tr. ř.). Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody uplatňuje.

Podle § 228 odst. 1 tr. ř. odsuzuje-li obžalovaného pro trestný čin, kterým způsobil jinému majetkovou škodu, uloží mu zpravidla v rozsudku, aby ji poškozenému uhradil, jestliže byl nárok včas uplatněn (§ 43 odst. 3); nebrání-li tomu zákonná překážka, soud uloží obžalovanému vždy povinnost k náhradě škody, jestliže je výše škody součástí popisu skutku uvedeného ve výroku rozsudku, jímž se obžalovaný uznává vinným, a škoda v této výši dosud nebyla uhrazena.

Nejvyšší soud zjistil, že Okresní soud v Jeseníku se výše citovanými ustanoveními trestního řádu a občanského zákoníku důsledně neřídil.

Především nevyhodnotil zjištění, že ke vzniku škody došlo zaviněným porušením povinností ze strany obviněného v souvislosti s plněním jeho pracovních povinností. V takovém případě může poškozený uplatňovat nárok na náhradu škody pouze vůči zaměstnavateli, jehož zaměstnancem v době činu obviněný byl.

Ustanovení § 420 odst. 2 obč. zák. vyjadřuje zásadu, že obviněný jakožto zaměstnanec neodpovídá za způsobenou škodu přímo poškozeným subjektům, nýbrž podle pracovněprávních předpisů svému zaměstnavateli. Rozhodné pro posouzení této otázky je také zjištění, zda obviněný v konkrétním případě způsobil škodu ještě v rámci činnosti vykonávané pro právnickou osobu, tedy ještě za podmínek § 420 odst. 2 obč. zák. nebo zda již šlo o vybočení z tohoto rámce, tzv. excés. Z obsahu trestního spisu je patrné, že obviněný jednal na pokyn nadřízeného v pracovní době, a tedy prováděl činnost pro splnění úkolů, jež mu byly zaměstnavatelem zadány. Obviněný tedy nejednal mimo rámec plnění úkolů a nejde tak o excés, za který by z hlediska náhrady škody odpovídal výlučně sám.

Nárok na náhradu škody způsobené zaměstnancem třetí osobě zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, může v adhezním řízení uplatnit pouze zaměstnavatel, který poskytl této třetí osobě odškodnění a u něhož je pracovník (obviněný) v době způsobení škody v pracovním poměru. Poškozené třetí osobě v takovém případě nárok na náhradu škody vůči pracovníkovi nenáleží; své nároky může uplatňovat pouze vůči zaměstnavateli, u něhož byl obviněný v době činu zaměstnán, nikoli však v trestním řízení proti tomuto obviněnému (srov. také č. 29/1969 - II. Sb. rozh. tr.).

Vzhledem k tomuto právnímu názoru bylo poučení poškozených D. a M. O. o možnosti připojit se k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody vůči obviněnému ve smyslu § 43 odst. 3 tr. ř. nesprávné, stejně jako akceptování nároku uplatněného ZP MV, byť formálně byl tento nárok včas a řádně uplatněn. Tato vada má svůj původ již v přípravném řízení, přičemž Okresní soud v Jeseníku ji poté přejal do trestního příkazu, pokud učinil výrok podle § 228 odst. 1 tr. ř., jímž obviněného zavázal k povinnosti zaplatit výše uvedené zdravotní pojišťovně částku 19 194 Kč.

Vzhledem k argumentům výše uvedeným poté Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že výrokem o náhradě škody pravomocného trestního příkazu Okresního soudu v Jeseníku ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. 2 T 31/2003, a v řízení, které mu předcházelo, byl porušen zákon v ustanoveních § 43 odst. 3 tr. ř. a § 228 odst. 1 tr. ř. v neprospěch obviněného L. T. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. poté v napadeném trestním příkazu zrušil výrok o náhradě škody, neboť jde o samostatný a oddělitelný

výrok, nedotýkající se podstaty výroků o vině a trestu. Současně zrušil i všechna další rozhodnutí, která na zrušený výrok obsahově navazovala, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Ustanovení § 271 odst. 2 tr. ř. uvádí, že zruší-li Nejvyšší soud rozsudek (trestní příkaz) toliko ve výroku o náhradě škody, užije přiměřeně ustanovení § 265 tr. ř. Toto zákonné ustanovení upravuje činnost odvolacího soudu po zrušení rozsudku pouze ve výroku o náhradě škody, kdy soud nerozhodne-li sám, odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních. Přiměřené použití tohoto zákonného ustanovení Nejvyšším soudem přicházelo v úvahu proto, že porušení zákona spočívá v tom, že tento výrok byl učiněn na podkladě vadného postupu řízení. Konstatovaný vadný postup adhezního řízení pak vede vždy k odkazu poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, neboť s ohledem na vadnost takového řízení není zásadně dostatečně spolehlivě v napadeném rozsudku zjištěn skutkový stav a tato okolnost vylučuje aplikaci ustanovení § 271 odst. 1, věta první tr. ř. Z těchto důvodů tak Nejvyšší soud nemohl akceptovat návrh ministra spravedlnosti, aby rozhodoval podle § 271 odst. 1 tr. ř. Vzhledem k aplikaci ustanovení § 271 odst. 2 tr. ř. pak Nejvyšší soud poškozenou ZP MV, pobočka O., odkázal s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.